

บทที่ 13

การบัญชีสำหรับกิจการที่ไม่แสวงหากำไร (Accounting for Non-profit Organization)

การจัดตั้งหน่วยงานแต่ละหน่วยงานย่อมมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งแตกต่างกัน บางหน่วยงานมุ่งหาผลกำไรจากการขายสินค้าหรือให้บริการ บางหน่วยงานมุ่งนำสินทรัพย์ไปลงทุนหาผลตอบแทน หรือบางหน่วยงานมิได้มุ่งหวังกำไรหรือสิ่งตอบแทนจากการลงทุน แต่มุ่งสร้างประโยชน์ต่อสังคม การวัดผลการดำเนินงาน และฐานะการเงินจึงมีความแตกต่างกันด้วย เพื่อให้แต่ละหน่วยงานให้ข้อมูลทางการเงินแก่ผู้ใช้งบการเงินอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นแนวทางเดียวกัน วงการวิชาชีพบัญชีจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาถึงแนวทางการบันทึกบัญชี เพื่อวัดผลการดำเนินงาน และฐานะการเงินของกิจการที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งนอกเหนือจากการหวังผลกำไรที่ได้ศึกษามาแล้วเป็นส่วนใหญ่ สำหรับหน่วยเรียนนี้มุ่งนำเสนอหลักการบัญชี สำหรับกิจการที่มีที่มาของเงินทุนและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งที่แตกต่างจากธุรกิจทั่วไปนั่นคือ “กิจการที่ไม่แสวงหากำไร” (Non-profit Organization)

กิจการที่ไม่แสวงหากำไร (Non-profit Organization)

เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการบัญชีของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร ผู้ศึกษาจึงควรรู้ ความหมายและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่ไม่แสวงหากำไรก่อน จากนั้นจึงเริ่มศึกษาเกี่ยวกับ หลักการทางบัญชี ซึ่งสามารถจัดลำดับได้ดังนี้

1. ความหมายของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร
2. ประเภทของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร
3. ลักษณะการดำเนินงานของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร
4. หลักการบันทึกบัญชีของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร
5. รายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่แสวงหากำไร

1. ความหมายของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร

จากเอกสารการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชชุดวิชาการบัญชีชั้นสูง 1 โดยรองศาสตราจารย์นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลปพร ศรีจันทเพร เรื่อง ความหมายของ “กิจการที่ไม่แสวงหากำไร” คือ “กิจการที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่ไม่แสวงหาผล

กำไร แต่มุ่งทำประโยชน์ให้แก่สังคมและสาธารณชนโดยรวม หรือเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกเฉพาะกลุ่ม”

2. ประเภทของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร

กิจการที่ไม่แสวงหากำไรสามารถจัดประเภทได้ 2 ประเภท คือ

2.1 หน่วยงานภาครัฐ (Governmental Entity) คือกิจการที่ได้รับงบประมาณจัดสรรจากรัฐบาล ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม รวมถึงหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น ซึ่งหน่วยเรียนนี้มีได้มุ่งศึกษาถึงหลักการทางบัญชีของหน่วยงานภาครัฐ

2.2 กิจการที่ไม่แสวงหากำไรภาคเอกชน (Nongovernmental Organization : NGO) เป็นกิจการที่ได้แหล่งเงินทุนอุดหนุนจากภาคเอกชน ในรูปของเงินบริจาค เงินบำรุงสมาชิก หรือเงินรายได้จากการดำเนินกิจกรรมของกิจการ เช่น สมาคม มูลนิธิ สโมสร ชมรม องค์การสาธารณกุศล เป็นต้น

3. ลักษณะการดำเนินงานของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร

กิจการที่ไม่แสวงหากำไรนั้น เมื่อเริ่มตั้งกิจการต้องกำหนดวัตถุประสงค์ขึ้นก่อน เช่น เพื่อให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมบริการสังคม และวิชาชีพ เพื่อการกุศลสาธารณะ หรือเพื่อการสันติภาพ จากนั้นจึงจัดหาเงินทุน ซึ่งอาจได้มาด้วยการจัดสรรจากรัฐ การรับบริจาค หรือเงินบำรุงสมาชิก กิจการฯจึงต้องควบคุมและดูแลเงินทุนและสินทรัพย์ของกิจการ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารขึ้น เพื่อขับเคลื่อนกิจการให้บรรลุวัตถุประสงค์ คณะกรรมการบริหารจะทำการงบประมาณเป็นเครื่องมือในการวางแผนและควบคุมการดำเนินงานของกิจการโดยใช้หลัก “บัญชีกองทุน” ในการจัดทำรายงานทางการเงินซึ่งต่างจากภาคธุรกิจ เพราะมีทั้งเกณฑ์คงค้างตามระบบบัญชีคู่ เกณฑ์คงค้าง เกณฑ์เงินสด และเกณฑ์ผสม ปรับใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละกิจการ

3.1 ความหมายของการบัญชีกองทุน

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ให้ความหมายของการบัญชีกองทุน (Fund Accounting) ไว้ในศัพท์บัญชีว่า “ระบบการบันทึกบัญชีที่ใช้กับหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร”

3.2 ประเภทของกองทุน

3.2.1 กองทุนทั่วไป หมายถึง กองทุนที่ไม่ได้ระบุวัตถุประสงค์ไว้เป็นการเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งกิจการที่ไม่แสวงหากำไรมักมีกองทุนทั่วไปอย่างน้อยหนึ่งกองทุน

3.2 กองทุนอื่น หมายถึง กองทุนที่ระบุวัตถุประสงค์ไว้เป็นการเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งกิจการที่ไม่แสวงหากำไรอาจมีหรือไม่มีกองทุนอื่นก็ได้ เช่น กองทุนจัดหาผลประโยชน์ (Endowment Fund) กองทุนจัดหาสินทรัพย์ถาวร (Plant Fund) กองทุนที่จำกัดวัตถุประสงค์ (Restricted Fund) กองทุนตัวแทน (Agency Fund) เป็นต้น

4. หลักการบันทึกบัญชีของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร

หลักการบันทึกบัญชีของกิจการที่ไม่แสวงหากำไรต่างจากธุรกิจเริ่มตั้งแต่เกณฑ์ที่ใช้ในการบันทึกบัญชีและหลักการรับรู้รายการซึ่งอธิบายในแต่ละเรื่องได้ดังนี้

4.1 หลักเกณฑ์การบันทึกบัญชีของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร

เกณฑ์ในการบันทึกบัญชีของกิจการที่ไม่แสวงหากำไรนั้นมี 3 ทางเลือก คือ

4.1.1 เกณฑ์คงค้าง (Accrual Basis) คือ บันทึกรายการทางบัญชีเมื่อเกิดขึ้นจริงมิใช่เมื่อรับหรือจ่ายเงิน ซึ่งเป็นไปตามกรอบการบัญชี

4.1.2 เกณฑ์เงินสด (Cash Basis) คือ บันทึกรายการทางบัญชีเมื่อมีการรับเงินหรือจ่ายเงิน กิจการที่ไม่แสวงหากำไรขนาดเล็กนิยมบันทึกบัญชีโดยใช้เกณฑ์นี้ เนื่องจากง่ายกว่าเกณฑ์อื่น

4.1.3 เกณฑ์ผสม (Modified Basis) คือ บันทึกรายการทางบัญชีเกี่ยวกับรายได้ด้วยเกณฑ์เงินสด ส่วนรายจ่ายใช้เกณฑ์คงค้าง กิจการที่นิยมเกณฑ์นี้เนื่องจากรายได้มีจำนวนไม่แน่นอนหรือไม่มีความสำคัญ

4.2 หลักการรับรู้รายการ

รายการที่ถือเป็นองค์ประกอบของงบการเงินของกิจการที่ไม่แสวงหากำไรมีลักษณะเช่นเดียวกับธุรกิจ และสามารถนำหลักการรับรู้รายการของภาคธุรกิจมาปรับใช้ได้ แต่เพื่อความสะดวกในการจัดทำบัญชี กิจการที่ไม่แสวงหากำไรอาจมีหลักการรับรู้รายการต่อไปนี้ต่างจากภาคธุรกิจได้

4.2.1 รายการเกี่ยวกับทุนของกิจการ

กิจการที่ไม่แสวงหากำไร มีแหล่งที่มาของเงินทุนจากการจัดสรรของรัฐบาล หรือจากการรับบริจาค หรือจากค่าบำรุงสมาชิก หรือเงินอุดหนุนจากภาคเอกชน เป็นต้น โดยจะมีบัญชีสะสมเงินทุนดังกล่าวชื่อว่า “เงินกองทุน” มิใช่ส่วนของเจ้าของเหมือนกับภาคธุรกิจ ซึ่งกิจการหนึ่งๆ อาจมีหลายกองทุน แต่ละกองทุนก็จะมีบัญชีเงินกองทุนของตนเอง

4.2.2 รายการซื้อสินค้าและวัสดุสำนักงาน

กิจการที่ไม่แสวงหากำไรอาจมีการซื้อสินค้าหรือวัสดุสำนักงานมาเพื่อใช้ในการดำเนินงานแต่มีใช้เพื่อขาย ดังนั้นกิจการจึงควรบันทึกรายการดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายของงวดที่ซื้อ มา แต่หากสิ้นงวดมียอดคงเหลือที่เป็นสาระสำคัญ กิจการฯจะปรับปรุงเป็นสินทรัพย์กักย้อมได้ ส่วน สินค้าหรือวัสดุที่ได้รับบริจาค กิจการจะบันทึกเพียงในทะเบียนคุมสินทรัพย์ ไม่บันทึกเป็นรายได้จากการรับบริจาค และเมื่อนำสิ่งที่ได้รับบริจาคไปใช้ก็จะไม่บันทึกเป็นรายจ่ายเช่นกัน

4.2.3 รายการซื้อสินทรัพย์ถาวร

เมื่อกิจการที่ไม่แสวงหากำไรซื้อสินทรัพย์ถาวร จะบันทึกเป็นสินทรัพย์ของ กิจการ และคิดค่าเสื่อมราคาตามอายุการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์ เช่นเดียวกับภาคธุรกิจ ส่วน สินทรัพย์ถาวรที่ได้รับบริจาคมีวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการบันทึกการได้มาและคำนวณค่าเสื่อมราคา ดังนี้

- ไม่ต้องบันทึกเป็นสินทรัพย์ และไม่ต้องคำนวณค่าเสื่อมราคา
- บันทึกเป็นสินทรัพย์และบัญชีเงินกองทุนหรือทุนสะสม เมื่อคำนวณ ค่าเสื่อมราคาจะลดยอดบัญชีเงินกองทุน หรือทุนสะสม และบันทึกค่าเสื่อมราคาสะสมไปพร้อมกัน
- บันทึกเป็นสินทรัพย์ และบันทึกรายได้จากการรับบริจาค เมื่อคำนวณ ค่าเสื่อมราคาจะบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับภาคธุรกิจ

4.2.4 รายการได้รับบริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

กิจการที่ไม่แสวงหากำไร มักมีอาสาสมัครมาช่วยงานกิจการ โดยไม่คิด มูลค่ากิจการจะไม่บันทึกเป็นรายได้จากการรับบริจาค เนื่องจากไม่สามารถวัดมูลค่าได้อย่างน่าเชื่อถือ และเมื่อกิจการ ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับอาสาสมัครเหล่านั้น เช่น ค่าพาหนะ ค่าอาหาร กิจการ จะต้องบันทึกรายการทั้งด้านรายได้ และค่าใช้จ่ายด้วยจำนวนที่จ่ายไปนั้น

4.2.5 รายการเกี่ยวกับผลประโยชน์พนักงาน

กิจการที่ไม่แสวงหากำไรขนาดเล็กที่มีรายจ่ายเกี่ยวกับผลประโยชน์ พนักงานจำนวนเงินไม่มากจะบันทึกค่าใช้จ่ายเหล่านี้ด้วยเกณฑ์เงินสด ซึ่งต่างจากกิจการที่ไม่แสวงหา กำไรขนาดใหญ่หรือภาคธุรกิจที่ต้องปฏิบัติด้วยเกณฑ์คงค้างตามมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้อง (มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 19 ผลประโยชน์ของพนักงาน)

ตัวอย่างที่ 1 การบันทึกบัญชีของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร

วิทยาลัยปัญญาชุมชน เป็นกิจการที่ไม่แสวงหากำไร โดยมีรายการและเหตุการณ์ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคมถึงวันที่ 31 ธันวาคม 25X5 ดังนี้

1. รายการเกี่ยวกับรายได้เกิดขึ้น ดังนี้

เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	500,000 บาท
เงินบริจาค	200,000 บาท
ค่าเล่าเรียน	650,000 บาท

(ในจำนวนนี้ได้รวมรายการยกเว้นให้นักศึกษาเรียนดี 20,000 บาท และยังไม่ได้รับเงิน 180,000 บาท)

2. รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลเพื่อการสร้างอาคารอเนกประสงค์หลังใหม่ทดแทนหลังเก่า จำนวน 800,000 บาท

3. จ่ายค่าก่อสร้างอาคารอเนกประสงค์ที่แล้วเสร็จ 800,000 บาท

4. รับดอกเบี้ยเงินฝากจากกองทุนผลประโยชน์ 120,000 บาท โดยโอนเข้ากองทุนทั่วไป 15,000 บาท กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา 40,000 และกองทุนเพื่อการวิจัย 5,000 บาท

5. นำเงินจากกองทุนผลประโยชน์ซื้อหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด 50,000 บาท

6. นักศึกษาขอรับเงินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา จำนวน 30,000 บาท

7. โอนเงินจำนวน 25,000 บาท จากกองทุนทั่วไปไปยังกองทุนกิจกรรมนักศึกษา

8. รายการเกี่ยวกับรายจ่ายจากกองทุนทั่วไป

ค่าสอน	300,000 บาท
ค่าอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	35,000 บาท
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	120,000 บาท (ในจำนวนนี้มีค่าใช้จ่ายค้างจ่าย 20,000 บาท)

9. รับบริจาคพันธบัตรรัฐบาล 150,000 บาท เข้ากองทุนผลประโยชน์ โดยผู้บริจาคอนุญาตให้วิทยาลัยใช้ได้เฉพาะดอกเบี้ยเท่านั้น

10. คำนวณค่าเสื่อมราคา 40,000 บาท เข้ากองทุนจัดหาสินทรัพย์ถาวร

11. ปิดบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายของกองทุนทั่วไป

บันทึกรายการข้างต้นในสมุดรายวันทั่วไป ดังนี้

พ.ศ. 25X5		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
ธ.ค.	31						
	(1)	กองทุนทั่วไป					
		เงินสด		1,150,000	-		
		ลูกหนี้นักศึกษา		180,000	-		
		ค่าทุนการศึกษา		20,000	-		
		รายได้เงินอุดหนุนจากรัฐบาล				500,000	-
		รายได้เงินบริจาค				200,000	-
		รายได้ค่าเล่าเรียน				650,000	-
		(รับเงินอุดหนุน ค่าเล่าเรียน และเงินบริจาค)					
	(2)	กองทุนเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ถาวร					
		เงินสด		800,000	-		
		เงินกองทุน				800,000	-
		(รับเงินเพื่อเปลี่ยนแปลงอาคารเก่า)					
	(3)	กองทุนเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ถาวร					
		เงินกองทุน		800,000	-		
		เงินสด				800,000	-
		(จ่ายค่าก่อสร้างอาคารใหม่)					
		กองทุนจัดหาสินทรัพย์ถาวร					
		อาคาร		800,000	-		
		เงินกองทุน				800,000	-
		(บันทึกรับอาคารใหม่)					
	(4)	กองทุนหาผลประโยชน์					
		เงินสด		120,000	-		
		เงินกองทุน				120,000	-
		(รับดอกเบี้ยเงินฝากจากกองทุนหาผลประโยชน์)					
		เงินกองทุน		60,000	-		
		เงินสด				60,000	-
		(โอนดอกเบี้ยรับไปให้กองทุนอื่น)					

พ.ศ. 25X5		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
ธ.ค.	31						
		กองทุนทั่วไป					
		เงินสด		15,000	-		
		รายได้จากกองทุนหาผลประโยชน์ (รับโอนเงินจากกองทุนหาผลประโยชน์)				15,000	-
		กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา					
		เงินสด		40,000	-		
		เงินกองทุน (รับโอนเงินจากกองทุนหาผลประโยชน์)				40,000	-
		กองทุนเพื่องานวิจัย					
		เงินสด		5,000	-		
		เงินกองทุน (รับโอนเงินจากกองทุนหาผลประโยชน์)				5,000	-
	(5)	กองทุนหาผลประโยชน์					
		เงินลงทุน		50,000	-		
		เงินสด (ซื้อหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด)				50,000	-
	(6)	กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา					
		ลูกหนี้นักศึกษา		30,000	-		
		เงินสด (จ่ายเงินให้กู้ยืมแก่นักศึกษา)				30,000	-
	(7)	กองทุนทั่วไป					
		เงินโอนไปกองทุนกิจกรรมนักศึกษา		25,000	-		
		เงินสด (โอนเงินให้กองทุนกิจกรรมนักศึกษา)				25,000	-
		กองทุนกิจกรรมนักศึกษา					
		เงินสด		25,000	-		
		เงินกองทุน (รับโอนเงินจากกองทุนทั่วไป)				25,000	-

พ.ศ. 25X5		รายการ	เลขที่ บัญชี	เดบิต		เครดิต	
ธ.ค.	31						
		กองทุนทั่วไป					
		ค่าสอน		300,000	-		
		ค่าอุปกรณ์คอมพิวเตอร์		35,000	-		
		ค่าใช้จ่ายในการบริหาร		120,000	-		
		เงินสด				435,000	-
		ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย				20,000	-
		(บันทึกค่าใช้จ่ายต่างๆ)					
	(9)	กองทุนหาผลประโยชน์					
		เงินลงทุน		150,000	-		
		เงินกองทุน				150,000	-
		(รับบริจาคพันธบัตรรัฐบาล)					
	(10)	กองทุนจัดหาสินทรัพย์ถาวร					
		เงินกองทุน		40,000	-		
		ค่าเสื่อมราคาสะสม				40,000	-
		(บันทึกค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ถาวร)					
	(11)	กองทุนทั่วไป					
		รายได้เงินอุดหนุนจากรัฐบาล		500,000	-		
		รายได้เงินบริจาค		200,000	-		
		รายได้ค่าเล่าเรียน		650,000	-		
		รายได้จากกองทุนหาผลประโยชน์		15,000	-		
		ค่าทุนการศึกษา				20,000	-
		เงินโอนไปกองทุนกิจกรรมนักศึกษา				25,000	-
		ค่าสอน				300,000	-
		ค่าอุปกรณ์คอมพิวเตอร์				35,000	-
		ค่าใช้จ่ายในการบริหาร				120,000	-
		รายได้และค่าใช้จ่าย (ผลต่าง)				865,000	-
		(ปิดบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายกองทุนทั่วไป)					
		รายได้และค่าใช้จ่าย		865,000	-		
		เงินกองทุน				865,000	-
		(ปิดบัญชีรายได้และค่าใช้จ่ายเข้าเงินกองทุน)					

5. รายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่ไม่แสวงหากำไร

ผู้ใช้งบการเงินของกิจการที่ไม่แสวงหากำไรมีหลายฝ่ายด้วยกัน เช่น ผู้ให้เงินอุดหนุน ผู้บริจาค สมาชิกและหน่วยงานกำกับดูแล ดังนั้นกิจการที่ไม่แสวงหากำไรจึงต้องจัดทำรายงานทางการเงินหรืองบการเงินเปิดเผยให้บุคคลเหล่านี้ทราบ โดยรายงานดังกล่าวต้องได้รับการตรวจสอบและรับรองโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาตส่วนประกอบของรายงานทางการเงินของกิจการที่ไม่แสวงหากำไรประกอบด้วย

- 5.1 งบแสดงฐานะการเงิน (Balance Sheets)
- 5.2 งบรายได้และค่าใช้จ่าย (Revenues and Expenses Statement)
- 5.3 งบแสดงการเปลี่ยนแปลงเงินกองทุน (Changes in Fund Balance Statement)
- 5.4 งบรายรับและรายจ่าย (Cash Receipts and Payment Statement)
- 5.5 หมายเหตุประกอบงบการเงิน (Notes to Financial Statements)

5.1 งบแสดงฐานะการเงิน

เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงฐานะการเงิน ณ วันใดวันหนึ่งของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร โดยทั่วไปวันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีถึงวันที่ 31 ธันวาคมของแต่ละปี ซึ่งองค์ประกอบของงบแสดงฐานะการเงิน คือ สินทรัพย์ (Assets) หนี้สิน (Liabilities) และเงินกองทุน (Fund Balance)

จากตัวอย่างที่ 1 สามารถแสดงงบแสดงฐานะการเงิน ได้ดังนี้

วิทยาลัยปัญญาชน

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25X5

หน่วย : บาท

	กองทุนทั่วไป	กองทุนหา สินทรัพย์ถาวร	กองทุนจัดหา ผลประโยชน์	
สินทรัพย์				
เงินสด	705,000		10,000	755,000
ลูกหนี้การศึกษา	180,000			210,000
เงินลงทุน			200,000	200,000
อาคาร		800,000		800,000
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม		(40,000)		(40,000)
รวมสินทรัพย์	885,000	760,000	210,000	1,925,000
หนี้สินและเงินกองทุน				
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	20,000			20,000
เงินกองทุน	865,000	760,000	210,000	1,905,000
รวมหนี้สินและเงินกองทุน	885,000	760,000	210,000	1,925,000

5.2 งบรายได้และค่าใช้จ่าย

เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงผลการดำเนินงานสำหรับรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่งของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร โดยทั่วไปรอบระยะเวลาบัญชีเริ่มต้นวันที่ 1 มกราคม และสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคมของแต่ละปี ซึ่งองค์ประกอบของงบรายได้และค่าใช้จ่าย คือ รายได้ (Revenues) และค่าใช้จ่าย (Expenses)

จากตัวอย่างที่ 1 สามารถแสดงงบรายได้และค่าใช้จ่าย ได้ดังนี้

วิทยาลัยปัญญาชน		
งบรายได้และค่าใช้จ่าย		
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25X5		
		หน่วย : บาท
รายได้		
รายได้เงินอุดหนุนจากรัฐบาล		500,000
รายได้เงินบริจาค		200,000
รายได้ค่าเล่าเรียน		650,000
รวมรายได้		1,350,000
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน		
ค่าทุนการศึกษา		20,000
ค่าสอน		300,000
ค่าอุปกรณ์คอมพิวเตอร์		35,000
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร		120,000
รวมค่าใช้จ่าย		475,000
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน		875,000
รายได้และค่าใช้จ่ายอื่น		
รายได้จากกองทุนหาผลประโยชน์	15,000	
เงินโอนไปกองทุนกิจกรรมนักศึกษา	(25,000)	(10,000)
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย		865,000

5.3 งบแสดงการเปลี่ยนแปลงเงินกองทุน

เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของเงินกองทุนสำหรับรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่งของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร โดยทั่วไปรอบระยะเวลาบัญชีเริ่มต้นวันที่ 1 มกราคม และสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคมของแต่ละปี ซึ่งองค์ประกอบของงบแสดงการเปลี่ยนแปลงเงินกองทุน คือ เงินกองทุนคงเหลือต้นปี รายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่ายสะสม เงินจัดสรร และเงินกองทุนคงเหลือ

ในการจัดทำงบแสดงการเปลี่ยนแปลงเงินกองทุนนั้น ใช้วิธีการเก็บยอดบัญชี “เงินกองทุน” ทุกบัญชีที่บันทึกในแต่ละกองทุนมาใส่ในงบการเงิน ยกเว้นกองทุนทั่วไปซึ่งต้องนำบัญชีรับโอนเงินจากกองทุนอื่นและบัญชีเงินโอนไปกองทุนอื่นมาบวกและหักกับบัญชีเงินกองทุนด้วย เนื่องจากบัญชีทั้งสองในกองทุนทั่วไปได้บันทึกไว้เป็นรายได้และค่าใช้จ่ายตามลำดับ เมื่อจัดทำงบแสดงการเปลี่ยนแปลงเงินกองทุนเสร็จแล้วให้นำยอดรวมไปใส่ในบัญชีเงินกองทุนที่ปรากฏในงบแสดงฐานะการเงิน

จากตัวอย่างที่ 1 สามารถแสดงงบแสดงการเปลี่ยนแปลงเงินกองทุน ได้ดังนี้

วิทยาลัยปัญญาชน
งบแสดงการเปลี่ยนแปลงเงินกองทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25X5

หน่วย : บาท

	กองทุนทั่วไป	กองทุน เปลี่ยนแทน สินทรัพย์	กองทุนจัดหา สินทรัพย์ ถาวร	กองทุนหาผลประโยชน์ ใช้จ่ายได้	กองทุนหาผลประโยชน์ ใช้จ่ายไม่ได้	กองทุน เพื่อ งานวิจัย	กองทุนเงิน ให้กู้ยืม	กองทุน กิจกรรม นักศึกษา
ยอดคงเหลือ ณ วันต้นปี	0	0	0	0	0	0	0	0
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย	875,000		800,000					
ส่วนเพิ่มเติม		800,000		120,000	150,000			
การใช้ไป		(800,000)						
รับโอนจากกองทุนอื่น	15,000					5,000	40,000	
โอนให้กองทุนอื่น	(25,000)			(60,000)				5,000
ค่าเสื่อมราคา			(40,000)					
ยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นปี	865,000		760,000	60,000	150,000	5,000	40,000	25,000

5.4 งบรายรับและรายจ่าย

เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงการเคลื่อนไหวของเงินสดของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร ซึ่งเปรียบได้กับงบกระแสเงินสดของภาคธุรกิจนั่นเอง ต่างกันที่งบกระแสเงินสดจะมีจำแนกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเงินสดเป็น 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน และกิจกรรมจัดหาเงิน แต่งบ

รายรับและรายจ่ายจะจำแนกกิจกรรมที่เกี่ยวกับเงินสดเป็นการรับเงิน และการจ่ายเงินโดยกิจการที่ไม่แสวงหากำไรจะใช้เงินสดคงเหลือต้นงวดบวกรายรับหักรายจ่าย เพื่อคำนวณหาเงินสดคงเหลือสิ้นงวด

จากตัวอย่างที่ 1 สามารถแสดงบรายได้และค่าใช้จ่าย ได้ดังนี้

วิทยาลัยปัญญาชน			
งบรายรับและรายจ่าย			
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 25X5			
			หน่วย : บาท
เงินสดคงเหลือต้นงวด			
บวก รายรับ			
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	500,000		
เงินบริจาค	200,000		
เงินค่าเล่าเรียน	450,000		
เงินรับจากรัฐบาลเพื่อก่อสร้างอาคารใหม่	800,000		
ดอกเบี้ยยืมรับจากสินทรัพย์กองทุนหาผลประโยชน์	120,000	2,070,000	
			2,070,000
หัก รายจ่าย			
จ่ายค่าก่อสร้างอาคารใหม่	800,000		
จ่ายเงินให้กู้ยืมแก่นักศึกษา	30,000		
ซื้อหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด	50,000		
ค่าสอน	300,000		
ค่าอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	35,000		
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	100,000	1,315,000	
เงินสดคงเหลือสิ้นงวด			755,000

5.5 หมายเหตุประกอบงบการเงิน

หมายเหตุประกอบงบการเงินถือเป็นส่วนหนึ่งของรายงานทางการเงินที่ให้ข้อมูลทางการเงินที่กล่าวมาข้างต้นไม่ได้แสดงไว้ เช่น คำอธิบายรายการหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่กระทบต่อการเงิน รายละเอียดของรายการต่างๆ ที่ปรากฏในงบการเงิน และข้อมูลเกี่ยวกับรายการที่ไม่เข้าเกณฑ์การรับรู้รายการในงบการเงินที่น่าเสนอ

องค์ประกอบของหมายเหตุประกอบงบการเงินมี 2 อย่าง คือ

5.5.1 สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญรวมถึงเกณฑ์การจัดทำงานการเงิน และเกณฑ์การวัดมูลค่าที่ใช้จัดทำงานการเงิน

5.5.2 คำอธิบายอื่นๆ รวมถึง

- ข้อมูลที่ไม่ได้นำเสนอในงบการเงินตามข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชี
- ข้อมูลเพิ่มเติมที่ไม่ได้นำเสนอในงบการเงิน แต่เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่อการทำความเข้าใจงบการเงินเหล่านั้น
- ข้อมูลประกอบแต่ละรายการที่ปรากฏในงบการเงิน
- ข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อมูลทางการเงิน เช่น วัตถุประสงค์ของกิจการ ข้อมูลเกี่ยวกับพนักงานของกิจการ เป็นต้น